

Ahol a spiritualitás áruvá válik

Buddhista szerzetesek Tibetben és Kínában

A hír bejárta a világot: a legutóbbi népi kongresszus előtt Pekingben ismét fölgyújtotta magát néhány tibeti. Hat halálos áldozat volt. Ennek nyomán rögtön feltámadtak az ottani kolostorokban tett látogatásaim emlékei.

2008 óta minden évben jártam a tibeti települések övezeteiben. Különösen a magas hegyekben fekvő Kumbum-kolostor egyik szerzetese maradt meg emlékezetemben. A szerzetesek a vendégházban találkoztak velem, mivel túl veszélyes lett volna, ha egy külföldivel a kolostorba mennek. Ott, a fogadóban meséltek nekem bajukról a testvérek: Egyik fiatal társuk apró tibeti zászlót festett egy nagy falfestményre. A következő napon nyomtalanul eltűnt. Mindmáig nem tudnak róla. Csak azért, mert odafestette a kis zászlót, a függetlenség iránti vágyakozás jelképét.

A pekingi vezetés bizonyos nyitása ellenére a tibeti helyzet nem javult, különösen a kolostorokban nem. Ellenkezőleg. 2008 óta határozottan nőtt az elnyomás. A kolostorokat kamerákkal és belső kémekkel figyelik meg, a szerzeteseknek ún. hazafias nevelőkampányokat kell végigcsinálniuk. Ez azt jelenti: arra kényszerítik őket, hogy szidalmazzák a Dalai Láma képét, vagy levegyék azt a falról, vagy kifejezetten hűséget kell esküdniük a kommunista pártnak. Ha nem teszik meg, azzal fenyegetik őket, hogy kiutasítják őket a kolostorból, vagy lázító tevékenység miatt letartóztatják és elhurcolják őket.

A kínai kormány szemszögéből a kolostorok az ellenállás fellegvái, mivel kapcsolatban állnak száműzetésben élő tibetiekkel, és eszmecegerét folytatnak más kolostorokkal. A megfigyelési rendszer tökéletesen működik. 2012 eleje óta új kolostorigazgatási bizottság létezik, amelynek a kiválasztott szerzetesek mellett immár állami káderek is tagjai. A kommunista rendszer ily módon közvetlenül ellenőrzi a kolostorok tevékenységét.

De a szél fordulni látszik, mert időközben Kínában néhány tibeti szerzetes „élő Buddhaként” egyre nagyobb szerepet játszik. Az „élő Buddhák”

(tibetiül *tulkuk*, azaz „újjászületett tanítók”) ugyanolyan rendkívül megvilágosodott szerzeteseknek számítanak, mint maga Buddha. Ezért tulajdonképpen kitörhetnének az örökös újjászületés körforgásából, és elérhetnék a nirvána, a teljes béke és nyugalom állapotát – de az emberek iránti részvétből a világban vagy a kolostorokban maradnak tanítóként, és segítenek másokat a megvilágosodás útján. A legismertebb „élő Buddha” a Dalai Láma mint minden tibeti feje és legfőbb tekintélye.

A 12. század óta a tibeti buddhizmus minden nagy iskolája elismer *tulkukat*. *Françoise Pommaret* francia tibetológus szerint jelenleg kerekén 500 „élő Buddha” létezik. Ők egy olyan reinkarnációs láncon belül állnak, amely valamelyik meghatározott kolostorhoz kötődik. Ennélfogva a *tulkukat* nem csupán spirituális tanítóként, hanem a tibeti telepek befolyásos tekintélyeiként is elismerik a Kínai Népköztársaságban. Mindezekelőtt Kína legnagyobb etnikai csoportjának tagjai, a han-kínaiak önzölnék hozzájuk meglepően nagy számban, valamint az értelmiségiek, de pártkáderek és vállalkozók is.

Az utóbbiak ráadásul arra is használják az „élő Buddhákat”, hogy befolyásra tegyenek szert, és üzletekhez jussanak. Adományokat juttatnak azoknak a kolostoroknak, amelyeknek a Buddhák az előljárói, cserébe pedig politikai és gazdasági kapcsolatokhoz jutnak. Sok Buddha időközben regionális politikai szerephez jutott, például alelnökök lettek. Ezek a jelenségek annak a kínai társadalomnak a kifejeződései, amely egyre bonyolultabbá válik. A hivatalos vezetés ily módon szorult helyzetbe kerül. Egyre nehezebbé válik számára, hogy kiszolgálja a pluralistává váló társadalom minden elvárását. Erre egyrészt az elnyomás újabb változataival reagál, másrészt viszont megpróbál egyre több engedményt tenni, például az egészségügyi ellátásban vagy az oktatásban. Újdonság a vezetés csúcán, hogy egyensúlyba kell hoznia a párton belüli eltérő érdekeket. A társadalmi változások nem mennek el nyomtalanul a párt mellett.

Az „élő Buddhák” ugyanakkor megjelenítik a vágyakozást arra spirituálisra, amelynek semmi köze sincs a szervezett vallásossághoz. Ennek a spiritualításra és az élet értelmére való vágyakozásnak társadalmi okai is vannak: Korábban elterjedt volt az a nézet, hogy ha Kínában elég pénze van valakinek, akkor biztonságban van. De hirtelen nehézségek támadtak a környezetvédelemmel vagy az elegendő élelmiszer biztosításával, és fölvetődött a kérdés, mit kezdjenek az esetleges természeti katasztrófákkal. A spirituális kérdések elsősorban a jól kereső középrétegben vetődnek föl: Mi okból és mi célból élek? Miből áll az életem azon kívül, hogy pénzt keresek? Miben áll az emberi méltóságom? Az erkölcsileg felelősen vállalható élet keresése oly mértékben tárgya a beszélgetéseknek Kínában, mint soha korábban. Ugyanígy az a kérdés is, mitől igazságos egy társadalom. Másfelől létezik a vágyakozás arra, hogy kapcsolatot találjanak egy transzcendens lényvel, aki értelmet ad az ember életének, méltóságot és tartást ad neki. Egyre több értelmiségi és egyetemista tölt el egy-három hónapot a kolostorokban, ahol meditálnak és eszmét cserélnek, és beszélgethetnek az „élő Buddhákkal”. E Buddhák pedig a nagy érdeklődés miatt rendszeresen elutaznak a nagyobb városokba, előadásokat és szemináriumokat tartanak. És a pekingi vezetés? Amíg ellenőrizni tudja a „Buddhákat”, addig inkább bekapcsolja őket a rendszerbe. Ha kizárná őket, akkor ellenfeleket szerezne magának. Amíg nem szervezkednek, addig veszélytelenek a kínai rezsim szempontjából.

A változó társadalom vallási nyitásának ezen fényes oldala mellett kézenfekvő a veszély is: az, hogy a spiritualitás áruvá válik. Kérdések vetődnek föl: Honnan van a han-kínai vállalkozóknak és kádereknek olyan sok pénzük? Valamit jóvá akarnak tenni ily módon? Ha igen, mit? Egy szerzetes azt mondta nekem: „Ezt egyáltalán nem akarjuk tudni. Mindez rendben van, amíg renoválni tudjuk a kolostorainkat vagy támogatni tudjuk a helyi kultúrát.”

Kristin Kupfer

Forrás: Publik-Forum, 2012/22